

Exkurze za masožravou rosnatkou okrouhlolistou do přírodní památky Kamenec u Frýdku-Místku

Field trip to the locality of the carnivorous plant *Drosera rotundifolia*
in Kamenec Nature Monument near Frýdek-Místek

JANA TKÁČIKOVÁ

Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, Hluboká 66, CZ-738 01 Frýdek-Místek; e-mail: janatkacikova@seznam.cz

Abstract: A bryofloristic field trip to Kamenec Nature Monument near the city of Frýdek-Místek (Silesia, Czech Republic) took place on 5 May 2018. Several habitats have been surveyed, in particular peat and wet meadows, wet forests and the edges of fields and roads. The most interesting part of the locality was a *Sphagnum* dominated peat meadow. In total, 40 species of bryophytes (7 liverworts and 33 mosses) and 242 vascular plant taxa were recorded. The presence of endangered carnivorous plant *Drosera rotundifolia* was confirmed. The invasive moss *Campylopus introflexus* was found in the nature monument for the first time.

Keywords: bryophytes, peat meadows, Podbeskydí region, threatened species, vascular plants, wet meadows

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Danihelka et al. 2012, Kučera et al. 2012

Třetí exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS se uskutečnila 5. května 2018 ve spolupráci s Muzeem Beskyd Frýdek-Místek a pod vedením J. Tkáčikové. Účastníci zamířili na podmáčené a rašelinné louky a lesní porosty na lokalitu Kamenec v Dobré u Frýdku-Místku. Stejnomená přírodní památka představuje fragment dříve hojnějších mokřadních a rašelinných luk v nivě Morávky. Bohužel ani rašeliniště v rezervaci nebylo ušetřeno lidského zásahu. Podle sdělení starousedlíků byla velká část rašeliniště v 60. a 70. letech minulého století vytěžena a rašelina odvážena k dalšímu zpracování. Na vytěženém místě byl vybudován také rybník. Zbytek území byl zalesněn. V současnosti je rašeliniště dochováno pouze na malé ploše a je zásobováno vodou z bezejmenného přítoku Černého potoka. I tato část bezlesí je zde ale až od 90. let, kdy vznikla cílenými ochrannými zásahy Českého svazu ochránců přírody Myricaria, který ji i nadále pravidelně každoročně seče.

Zájemci o jarní květenu se sešli v nebyvale hojném počtu na parkovišti u výzkumného ústavu VÚHŽ. Odtud trasa vedla po okraji PP Kamenec, kde jsme z polní cesty měli výhled na nejcennější část území – jezírko a rašelinnou louku s kvetoucími suchopýry (*Eriophorum angustifolium*; obr. 1). Do nejcennějších částí jsme nevstupovali vzhledem k silně podmáčenému terénu a také množství účastníků exkurze. Přesto jsme i na okrajích měli možnost vidět řadu zajímavých rostlin – např. druh s karpatským rozšířením kozlík celolistý (*Valeriana simplicifolia*), kvetoucí orchidej prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*) nebo vzácnější druh zaplavovaných míst, břehů potoků

Obr. 1. Rašelinná louka s kvetoucím suchopýrem úzkolistým (*Eriophorum angustifolium*). – Foto J. Tkáčiková

a odvodňovacích kanálů potočník vzpřímený (*Berula erecta*). Více do mokra jsme zašli pouze za ověřením silně ohrožené masožravé rostliny rosnatky okrouhlolisté (*Drosera rotundifolia*; obr. 2), kterou se nám – i přes poměrně časný termín exkurze – podařilo potvrdit. Naopak jsme nepotvrdili další masožravou rostlinu, bublinatku jižní (*Utricularia australis*). Zajímavý je zde výskyt pupečníku obecného (*Hydrocotyle vulgaris*), druhu s subatlanským rozšířením, který roste převážně v západní Evropě a Českou republikou probíhá jeho východní hranice rozšíření. Nejbližší lokality jsou poblíž Osoblahy (Pladias 2018). Z přírodní památky Kamenec je znám tento druh teprve od roku 2012 a na podobném biotopu byl zaznamenán také v přírodní památce Filůvka v okrese Frýdek-Místek. Nelze tedy vyloučit úmyslné vysazení.

Z mechorostů jsme se seznámili s běžnými vlhkomilnými druhy, které převládaly v mechovém patře na podmáčených místech, např. károvka hrotitá (*Calliergonella cuspidata*), baňatka potoční (*Brachythecium rivulare*), měřík čeřitý (*Plagiomnium undulatum*) a rašeliníky (*Sphagnum* spp.). Za nejzajímavější objev lze považovat poměrně velké porosty invazního mechu křivonožka vehnutá (*Campylopus introflexus*; obr. 3) na okraji nejceněnějších nelesních ploch (Tkáčiková 2018). Tento poměrně snadno poznatelný invazní mech se šíří směrem ze západní Evropy i na území ČR (např. Mikulášková 2006) a lokality postupně přibývají i na severovýchodní a východní Moravě. Z přírodní památky uváděn dosud nebyl, což je ale zřejmě dáno tím, že zde probíhaly pouze průzkumy zaměřené na cévnaté rostliny.

Obr. 2. Rosnatka okrouhlolistá (*Drosera rotundifolia*). – Obr. 3. Invazní mech křivonožka vehnutá (*Campylopus introflexus*) na kontaktu s rašeliníky. – Foto J. Tkáčiková

Trasa exkurze pokračovala lesní částí přírodní památky. Severní polovina je tvořena spíše suššími a druhově ochuzenými lesními porosty na pomezí lipových habřin a dubohabřin. Ze zajímavějších druhů jsme našli bohatý porost rozrazilu horského (*Veronica montana*). Podrobněji jsme prozkoumali podmáčené lesní porosty s olší lepkavou (*Alnus glutinosa*), o. šedou (*A. incana*) a jasanem ztepilým (*Fraxinus excelsior*) v jižní části, které odpovídají společenstvům potočních luhů. Zde jsme ještě zastihli dokvétající jarní geofyty – např. česnek medvědí (*Allium ursinum*) a druhy vázané na karpatskou oblast – hvězdnatec čemeřicovitý (*Hacquetia epipactis*), ostrici převislou (*Carex pendula*) a kyčelnici žláznatou (*Dentaria glandulosa*). Z dalších zajímavějších druhů jsme zaznamenali již odkvetlou sněženku podsněžník (*Galanthus nivalis*), jejíž původnost je vzhledem k blízké zástavbě a zahradám sporná.

Ukázky běžných i vzácnějších rostlin a mechorostů vázaných na mokřadní a rašelinné louky i lesní biotopy doplňovali Ľ. Nytra o zajímavosti ze života obojživelníků, plazů, ryb i hmyzu a J. Lederer ukázal několik nejen dřevokazných hub. Celou exkurzi jsme měli zpestřenou četnými přelety historických letadel, protože v blízkém areálu U Medvěda probíhala konkurenční akce Rytíři nebes.

Použité zdroje

- Danihelka J., Chrtek J. Jr. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – Preslia 84: 647–811.
- Kučera J., Vaňa J. & Hradílek Z. (2012): Bryophyte flora of the Czech Republic: updated checklist and Red List and a brief analysis. – Preslia 84: 813–850.

- Mikulášková E. (2006): Vývoj rozšíření neofytického mechu *Campylopus introflexus* v České republice. – *Bryonora* 38: 1–10.
- Pladias (2018): Pladias – databáze české flóry a vegetace, www.pladias.cz [online]. – URL: <http://www.pladias.cz/> (navštíveno 13. 11. 2018).
- Tkáčiková J. (2018): *Campylopus introflexus*. – In: Dančák M. & Kocián P. [eds], Zajímavé botanické nálezy z regionu severní Moravy a Slezska XII., *Acta Musei Silesiae, Scientiae Naturales*, 67: 140–141.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavila J. Tkáčiková)

Nálezy označené (FMM) jsou dokladovány v herbáři Muzea Beskyd Frýdek-Místek.

Seznam lokalit

1. Dobrá (distr. Frýdek-Místek): PP Kamenec, mokřady v severozápadní části památky, 320 m n. m. (49°40'36,4"N, 18°23'33,0"E)
2. Dobrá (distr. Frýdek-Místek): PP Kamenec, sušší lesní porosty v severní polovině, 320 m n. m. (49°40'38,6"N, 18°23'38,4"E)
3. Dobrá (distr. Frýdek-Místek): PP Kamenec, místy podmáčené lesní porosty v jižní polovině, 320 m n. m. (49°40'31,5"N, 18°23'34,9"E)
4. Dobrá (distr. Frýdek-Místek): okraje polí a cesty v okolí parkoviště u výzkumného ústavu VUŽH, cca 0,6 km V od hřbitova, 320 m n. m. (49°40'23,5"N, 18°23'30,2"E)

játrovky

Chiloscyphus coadunatus: 1; *Ch. pollyanthos*: 1; *Ch. profundus*: 2, 3;

Marchantia polymorpha: 1; *Metzgeria furcata*: 3;

Pellia epiphylla: 2, 3; *Plagiochilla porelloides*: 2.

mechy

Amblystegium serpens: 2, 3; *Atrichum undulatum*: 1, 2, 3; *Aulacomnium palustre*: 1;

Brachytheciastrum velutinum: 3; *Brachythecium rivulare*: 1; *B. rutabulum*: 2, 3;

Calliergonella cuspidata: 1 (FMM); *Campylopus introflexus*: 1 (FMM); *Ceratodon purpureus*: 2;

Dicranella heteromalla: 2; *Dicranum montanum*: 2, 3; *D. scoparium*: 2;

Fissidens taxifolius: 1;

Herzogiella seligeri: 2; *Hypnum cupressiforme*: 1, 2, 3;

Mnium hornum: 2;

Orthotrichum sp.: 3;

Plagiomnium affine: 1, 3; *Plagiothecium denticulatum*: 2 (FMM), 3; *Platygyrium repens*: 3;

Pleurozium schreberi: 1; *Pohlia nutans*: 3; *Polytrichum commune*: 1; *P. formosum*: 2, 3;

Rhizomnium punctatum: 2; *Rhytidiadelphus squarrosus*: 1;

Sanionia uncinata: 3; *Sphagnum fallax*: 1; *S. palustre*: 1; *S. squarrosus*: 1; *Sphagnum* sp.: 1 (FMM);

Tetraphis pellucida: 2, 3; *Thuidium tamariscinum*: 3.

cévnaté rostliny

Abies alba (C4a): 3; *Acer platanoides*: 2, 3; *A. pseudoplatanus*: 2, 3; *Acorus calamus*: 1; *Adoxa moschatellina*: 3; *Aegopodium podagraria*: 1, 2, 3, 4; *Aethusa cynapium*: 4; *Agrostis canina*: 1; *Ajuga reptans*: 1, 2, 3, 4; *Alisma plantago-aquatica*: 1; *Alliaria petiolata*: 1, 2, 3, 4; *Alnus glutinosa*: 1, 2, 3; *A. incana*: 1, 2; *Alopecurus pratensis*: 1, 4; *Anemone nemorosa*: 1, 2, 3; *Angelica sylvestris*: 1, 3; *Anthoxanthum odoratum*: 1, 4; *Anthriscus sylvestris*: 2, 3, 4; *Armoracia rusticana*: 1; *Arrhenatherum elatius*: 1, 4; *Arum cylindraceum* (C4a): 3; *Athyrium filix-femina*: 1, 2, 3; *Berula erecta* (C4a): 1; *Betonica officinalis*: 1; *Betula pendula*: 1, 2, 3; *Bidens frondosus*: 1; *Brachypodium sylvaticum*: 2, 3; *Calamagrostis arundinacea*: 3; *C. epigejos*: 1, 2, 3; *Callitriche* sp.: 3; *Caltha palustris*: 1, 2, 3; *Campanula patula*: 1; *C. rapunculoides*: 2; *Capsella bursa-pastoris*: 3; *Cardamine amara*: 1, 3; *C. pratensis*: 1, 3; *Carex acutiformis*: 1; *C. brizoides*: 1, 2, 3; *C. canescens*: 1; *C. echinata*: 1; *C. elongata*: 1; *C. flava* (C4a): 1; *C. hirta*: 1, 3; *C. nigra*: 1; *C. pallescens*: 1; *C. panicea*: 1; *C. pendula* (C4a): 3; *C. pilosa*: 2; *C. remota*: 2, 3; *C. rostrata*: 1; *C. sylvatica*: 1, 2, 3; *Carpinus betulus*: 2, 3; *Centaurea jacea*: 1; *C. lutetiana*: 3; *Chaerophyllum aromaticum*: 1; *Ch. hirsutum*: 3; *Chelidonium majus*: 3, 4; *Chrysosplenium alternifolium*: 1, 3; *Cirsium arvense*: 1, 3, 4; *C. oleraceum*: 1, 2, 3; *C. palustre*: 1, 3; *C. rivulare*: 1; *Colchicum autumnale*: 1, 3; *Corydalis cava*: 2, 3; *Corylus avellana*: 3; *Crataegus* sp.: 3; *Crepis paludosa*: 1, 3; *Cruciata verna*: 1; *Dactylis glomerata*: 1; *Dactylorhiza fuchsii* subsp. *fuchsii* (C4a): 1; *D. majalis* subsp. *majalis* (C3): 1; *Dentaria bulbifera*: 2; *Dentaria glandulosa* (C3): 3; *Deschampsia cespitosa*: 1, 3; *Drosera rotundifolia* (C3): 1; *Dryopteris carthusiana*: 3; *D. dilatata*: 3; *D. filix-mas*: 2, 3; *Eleocharis palustris* agg.: 1; *Epilobium adenocaulon*: 3, 4; *E. hirsutum*: 1; *E. montanum*: 2, 3; *E. palustre* (C4a): 1; *E. parviflorum* (C3): 1; *Epipactis palustris* (C2): 1; *Equisetum arvense*: 1; *E. fluviatile*: 1; *E. palustre*: 1; *E. sylvaticum*: 3; *Eriophorum angustifolium*: 1; *Euonymus europaeus*: 3; *Eupatorium cannabinum*: 1, 3; *Euphorbia amygdaloides* (C4a): 3; *Fallopia convolvulus*: 3, 4; *Festuca gigantea*: 3; *Ficaria verna* subsp. *verna*: 1, 2, 3; *Fragaria vesca*: 2; *Frangula alnus*: 1, 2, 3; *Fraxinus excelsior*: 1, 2, 3; *Galanthus nivalis* (C3): 3; *Galeobdolon montanum*: 2, 3; *Galeopsis* sp.: 1; *Galium aparine*: 1, 3, 4; *G. intermedium*: 3; *G. palustre*: 1; *Geranium palustre*: 1; *G. robertianum*: 2, 3; *Geum rivale*: 1; *G. urbanum*: 1, 2, 3, 4; *Gladiolus imbricatus* (C2): 1; *Glechoma hederacea*: 1, 2, 3; *Glyceria fluitans*: 3; *G. notata*: 1; *Hacquetia epipactis* (C4a): 3; *Hedera helix*: 2, 3; *Heracleum sphondylium*: 1; *Hieracium murorum*: 2, 3; *Hieracium* sp.: 2, 3; *Holcus lanatus*: 1; *Humulus lupulus*: 3; *Hydrocotyle vulgaris* (C3): 1; *Hypericum maculatum*: 1; *Impatiens glandulifera*: 3; *I. noli-tangere*: 3; *I. parviflora*: 2, 3; *Iris pseudacorus*: 1, 3; *Isopyrum thalictroides* (C4a): 3; *Juncus articulatus*: 1; *J. conglomeratus*: 1; *J. effusus*: 1; *Lactuca serriola*: 4; *Lapsana communis*: 2; *Lathyrus pratensis*: 2, 3; *Lemna minor*: 1; *Leucanthemum ircutianum*: 1; *Listera ovata* (C4a): 1; *Lotus pedunculatus*: 1; *Lunaria rediviva* (C4a): 3; *Luzula luzuloides*: 3; *L. pilosa*: 3; *Lycopus europaeus*: 1, 3; *Lychnis flos-cuculi*: 1; *Lysimachia nemorum*: 3; *L. nummularia*: 1, 2, 3; *L. vulgaris*: 1, 3; *Lythrum salicaria*: 1, 3; *Maianthemum bifolium*: 2; *Mentha ×verticillata*: 1; *M. longifolia*: 1, 3; *Menyanthes trifoliata* (C3): 1; *Milium effusum*: 2, 3; *Moehringia trinervia*: 3; *Molinia arundinacea*: 1; *Myosotis arvensis*: 3, 4; *M. nemorosa*: 2, 3; *M. palustris* subsp. *laxiflora*: 1; *Myosoton aquaticum*: 1; *Oxalis acetosella*: 2, 3; *O. stricta*: 4; *Pedicularis sylvatica* (C2): 1; *Persicaria hydropiper*: 1; *P. lapathifolia*: 4; *P. maculosa*: 1, 4; *Petasites albus*: 2, 3; *P. hybridus*: 1; *Peucedanum palustre*: 1; *Phragmites australis*: 1, 3; *Picea abies*: 2, 3;

Pimpinella major: 1; *Pinus sylvestris*: 2; *Plantago major*: 1, 4; *Poa annua*: 1, 4; *P. nemoralis*: 2, 3; *P. pratensis*: 1; *P. trivialis*: 1; *Polygonatum multiflorum*: 2, 3; *Populus tremula*: 1, 2, 3; *Potentilla erecta*: 1; *Primula elatior*: 1, 2, 3; *Prunella vulgaris*: 1, 2; *Prunus avium*: 2, 3; *P. padus*: 1, 2, 3; *P. spinosa*: 2; *Pulmonaria obscura*: 2, 3; *Quercus robur*: 2; *Q. rubra*: 2;

Ranunculus acris: 1; *R. flammula*: 1, 3; *R. lanuginosus*: 3; *R. repens*: 1, 2, 3; *Rosa* sp.: 1; *Rubus caesius*: 3, 4; *R. ser. Glandulosi*: 2, 3; *R. idaeus*: 3; *Rubus* sp.: 3; *Rumex obtusifolius*: 3;

Salix caprea: 3; *S. cinerea*: 1; *S. fragilis*: 3; *S. purpurea*: 3; *Sambucus nigra*: 2, 3; *S. racemosa*: 3; *Sanicula europea*: 2, 3; *Scirpus sylvaticus*: 1, 3; *Scutellaria galericulata*: 1; *Senecio ovatus*: 2, 3; *Silene dioica*: 1, 3; *Solanum dulcamara*: 1, 3; *Solidago canadensis*: 3; *S. gigantea*: 3; *Sorbus aucuparia*: 3; *Sparganium emersum*: 1; *S. erectum*: 1; *Stellaria alsine*: 1; *S. holostea*: 3; *S. media*: 4; *Succisa pratensis*: 1; *Symphytum officinale*: 1; *S. tuberosum* subsp. *tuberosum*: 2, 3;

Taraxacum sect. *Taraxacum*: 1, 4; *Thlaspi arvense*: 4; *Tilia cordata*: 2, 3; *T. platyphyllos*: 2, 3; *Torilis japonica*: 4; *Trifolium incarnatum*: 4; *T. pratense*: 4; *T. repens*: 1, 4; *Typha latifolia*: 1;

Ulmus glabra: 3; *Urtica dioica*: 2, 3, 4;

Vaccinium myrtillus: 2; *Valeriana officinalis* agg.: 3; *Valeriana simplicifolia* (C3): 1; *Veratrum album* subsp. *lobelianum* (C4a): 3; *Veronica beccabunga*: 1; *V. chamaedrys*: 1, 3; *V. montana* (C4a): 2; *V. persica*: 4; *V. scutellata* (C4a): 1; *V. sublobata*: 2, 3; *Viburnum opulus*: 3; *Vicia cracca*: 1, 4; *Viola palustris*: 1; *V. reichenbachiana*: 2, 3.